

Kuopion kaupunkiKuopion kaupunkiseudun
joukkoliikennelautakunta

23.01.2020

4 §

§ 4

Asianro 308/08.00.00/2020

Viisaan liikkumisen hankkeen toteutuminen**Joukkoliikennepäällikkö Kaisu Matinniemi
Henkilökuljetusten järjestäminen**

1. Hanke

Kuopion kaupungin, Siilinjärven kunnan ja Pohjois-Savon ELY-keskuksen yhteistyönä käynnistyi elokuussa 2016 Viisaan liikkumisen toteuttamishanke. Hanke päättyi syyskuun lopussa 2019.

Hankkeen päätavoitteena oli helpottaa arjen liikkumista ja lisätä liikkumista viisaasti jalan, pyörällä, linja-autolla ja kimpapakyydillä sekä vähentää liikkumisesta aiheutuvia päästöjä ja energiankulutusta. Pitkällä tähtäimellä tavoitteena on saada kaupunkiseudulle toimiva, turvallinen, vähäpäästöinen, innovatiivinen ja terveyttä edistävä viisas liikkumisjärjestelmä, jota on helppo ja mukava käyttää.

Kokonaishanke sisälsi viisi eri osakokonaisuutta. Niistä merkittävin oli viisaan liikkumisen informaatiojärjestelmä, joka tarjoaa asiakaslähtöistä tietoa eri liikkumismuodoista avoimesti ja reaaliaikaisesti. Käytännössä informaatiojärjestelmä näkyy joukkoliikenteen käyttäjille linja-autojen reaaliaikaisina aikataulutietoina ja joukkoliikenteen sujuvuutena. Näkyvimmat osakokonaisuudet olivat puolestaan viisaan liikkumisen graafisen ilmeen kehittäminen sekä sähköavusteinen kaupunkipyöräjärjestelmä. Alueen viisas liikkuminen sai nimekseen Vilku. Osakokonaisuudet olivat:

1. Joukkoliikenteen, pyöräilyn ja pysäköinnin asiakaslähtöinen informaatio
2. Älykäs kaupunkipyöräjärjestelmä
3. Liikkuminen palveluna (MaaS), uudet maksutavat ja apps-sovellukset
4. Yritysten ja Savilahden alueen opiskelijoiden ja työntekijöiden viisasta liikkumista edistävä toimintamalli
5. Viisaan liikkumisen graafisen ilmeen kehittäminen.

Hankkeen kustannusarvio oli 1,67 miljoonaa euroa, johon ELY-keskus myönsi EU:n aluekehitysrahoitusta 70 % toteutuneista kustannuksista.

2. Hankkeen toteutuminen

2.1 Joukkoliikenteen, pyöräilyn ja pysäköinnin asiakaslähtöinen informaatio

Avoimeen tietoon perustuva informaatiojärjestelmä muodostaa pohjan kaikille viisaan liikkumisen palveluiden kehittämiselle. Avoimelle informaatiopohjalle toteutettiin lukuisia reaaliaikaiseen informaatioon perustuvia palveluja. Avoin rajapinta joukkoliikennepalveluihin on käytössä eri tahoilla. Avointa rajapintaa käyttävät muun muassa Google Maps, Nysse - mobiilisovellus, Perille.fi – sekä kaupungin omat palvelut kuten Bussit – kartalla ja Pysakit.fi. Alkuperäisistä suunnitelmista jäi toteutumatta vain pysäköinti-informaatio, koska kaikista pysäköintilaitoksista ei saatu tarvittavia tietoja, ja kävelyn ja pyöräilyn kunnossapidon reaaliaikainen infor-

Kuopion kaupunkiKuopion kaupunkiseudun
joukkoliikennelautakunta

23.01.2020

4 §

maatiojärjestelmä, koska aura-/hiekoitusautojen automatiikalta ei saatu riittävän luotettavaa tietoa.

Uudet palvelut ovat:

- Joukkoliikenteen reaaliaikaisen informaatiojärjestelmän pohjalta tuotettiin erilaisia reaaliaikapalveluja (Bussit-kartalla, Reittiopas, Pysäkki-aikataulut sekä Nysse-sovelluksen ja Google Maps:n käyttämät joukkoliikennetiedot) internetsivuille ja mobiiliin sekä reaaliaikatietoon pohjautuvia näyttötauluja tärkeimmille pysäkeille. Lisäksi järjestelmä mahdollisti ottaa käyttöön liikennevalojen joukkoliikenne-etuudet liikennöinnin sujuvoittamiseksi vilkkaimmilla joukkoliikennereiteillä sekä linja-autojen matkustamonäyttöjä, joista matkustajat voivat seurata matkansa etenemistä pysäkkitasolla. Viranomaisilla ja liikennöitsijöillä on aiempaa oleellisesti paremmat mahdollisuudet seurata liikenteen toteutumista taustajärjestelmästä. Järjestelmää laajennetaan vuoden 2021 alussa valmistuvaan matkakeskukseen.
- Joukkoliikenteen, pyöräilyn ja jalankulun yhteinen, käyttöliittymältään kehittynyt reittiopas tarjoaa käyttäjäkohtaista tietoa reaaliajassa.
- Kaupunkipyörien käyttöä varten avattiin Freebike – mobiilisovellus. Sovelluksen kautta käyttäjä saa otettua pyörän käyttöönsä sekä reaaliaikaista informaatiota kaupunkipyöräjärjestelmän palvelusta mm. pyörien varaustilanteesta asemilla. Taustajärjestelmästä viranomaiset saavat yksilöityä tietoa pyörien käytöstä ja koko kaupunkipyöräjärjestelmästä.
- Käyttäjät tiedontuottajina –palvelujärjestelmä toteutui reaaliaikaisen informaation taustajärjestelmään vain joukkoliikenteen häiriönhallinta-toiminnon osalta. Itse käyttäjillä ei ole mahdollisuuksia tuottaa tietoa järjestelmään, joka oli alkuperäinen suunnitelma.
- Joukkoliikenteelle toteutettiin uudet nettisivut, joista myös erillinen mobiiliversio.

2.2 Älykäs kaupunkipyöräjärjestelmä

Vilku -kaupunkipyöräjärjestelmä on osa joukkoliikennejärjestelmää, jossa joukkoliikennematkan viimeiset kilometrit voi tehdä pyörällä. Järjestelmä käyttää hyväksi avoimeen tietoon perustuvaa palvelualustaa ja se koostuu yhteiskäyttöisistä sähköavusteisista kaupunkipyöristä, erilaisista pyörä-asemista sekä varaus- ja informaatiojärjestelmästä. Alkuperäisistä suunnitelmista poiketen muuta pyöräpysäköintiverkoston kehittämistä ei tässä hankkeessa edistetty, vaan se jäi normaalin katujen rakentamisen ja kunnossapidon toteutettavaksi.

2.3 Liikkuminen palveluna (MaaS), uudet maksutavat ja apps-sovellukset

Liikkuminen palveluna on osa seudun liikkumisjärjestelmää. Se tarkoittaa kokonaisuutta, jossa matkustaja saa tarvitsemansa palvelut helposti ovelta ovelle yhdellä maksulla ja lipulla. Se käsittää perinteisen kiinteäreittisen joukkoliikenteen, kaupunkipyörät, kutsuihin perustuvaa liikennettä sekä maaseutualueen kuljetuksia. Olennainen osa on mobiilit apps -sovellukset, joiden avulla liikkumispalveluita hallinnoidaan ja maksetaan. Tavoitteena oli edesauttaa MaaS -palveluiden tuottamiseen soveltuvan teknisen ja toiminnallisen ympäristön syntymistä alueelle. Hankkeelle ei löytynyt kuitenkaan perustamispohjaa, koska alueella ei ole palvelua tarjoavia toimi-

Kuopion kaupunkiKuopion kaupunkiseudun
joukkoliikennelautakunta

23.01.2020

4 §

joita. Saman syyn vuoksi jouduttiin Pohjois-Savon Liiton MaaS-hanke lopettamaan.

Hankkeessa kuitenkin liitettiin Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikenteen aikataulut valtakunnalliseen Perille.fi –aikataulupalveluun, joka on yksityisen Perille Mobility Services Oy:n tuottama palvelu. Uutena maksutapana otettiin käyttöön Vilkku -mobiililippu, jonka suosio on kasvanut tänä vuonna yli 10 % kuukausittain. Mobiililipun toiminnallisuutta laajennettiin vielä uutis- ja häiriötiedotepalveluilla hankkeen loppumetreillä.

2.4 Yritysten ja Savilahden alueen opiskelijoiden ja työntekijöiden viisasta liikkumista edistävä toimintamalli

Savilahden alueelle oli Savilahti –projekti yhteydessä jo rakennettu viisaan liikkumisen toimintamalli, joten mallin kehittäminen päätettiin siirtää Itä-Suomen Yrityskylään, jossa itä-suomalaiset koululaiset käyvät tutustumassa erilaisiin yhteiskunnan osa-alueisiin ja niiden palveluihin. Vilkku-palvelut sisällytettiin palveluihin ja ne säilyvät siellä hankkeen päättymisestä huolimatta.

Osakokonaisuuteen kuului myös graafisen ilmeen luominen viisaalle liikkumiselle. Vilkku-ilmeen avulla yhtenäistettiin viisaan liikkumisen eri palvelukokonaisuuksia ja samalla rakennettiin positiivinen mielikuvaa viisaasta liikkumisesta. Graafinen ilme näkyy mm. Vilkku-busseissa, kaupunkipyörissä, kaikissa sähköisissä palveluissa ja mobiililipussa.

3. Toteutuneet kustannukset

Hankkeen toteutuneet kokonaiskustannukset olivat 1,67 miljoonaa euroa, joka vastasi ennakoon arvioituja kustannuksia. Kustannuksiin saatiin EU:n aluekehityusrahoitusta 70 % toteutuneista kustannuksista eli 1,17 miljoonaa euroa. Kunnille jäi siten 0,5 miljoonaa euroa, josta Kuopio vastasi noin 440 000 € ja Siilinjärvi noin 60 000 €. Siilinjärvi ei osallistunut kaupunkipyöräjärjestelmän kustannuksiin.

Osahankkeista laajin ja kustannuksiltaan suurin oli osahanke 1 (Joukkoliikenteen, pyöräilyn ja pysäköinnin asiakaslähtöinen informaatio), josta syntyi kustannuksia reilut 800 000 euroa.

Palveluja tulee pitää yllä EU:n pysyvyyssäännön mukaan vähintään viisi vuotta. Arvioidut ylläpitokustannukset kaupungille ovat reilut 100 000 euroa vuodessa. Tähän ei ole laskettu kaupunkipyörien operointi- ja kausimaksuja (130 000 euroa), koska ne tulevat pyörien käyttömaksutuloina takaisin. Mahdollisten uusien kaupunkipyörien hankinta ja asemien lisääminen tuovat kuitenkin lisäkustannuksia kaupungille.

4. Yhteenveto hankkeesta

Hanke onnistui sekä syntyneiden palvelujen että kustannusten kannalta suunnitelmien mukaisesti. Joukkoliikenne sai uusia, reaaliaikaisia palveluja, jotka ovat parantaneet asiakaspalvelua oleellisesti. Tämä näkyy paikallisliikenteen asiakkaiden tyytyväisyydessä ja merkittävässä matkustajamäärän kasvussa, joka on ollut lokakuun loppuun mennessä jopa 8,8 % edelliseen vuoteen verrattuna. Lisäksi kaupunkipyöräjärjestelmä (150 pyörää ja 26 asemaa) otettiin vastaan odotettua paremmin. Pyörien keskimääräinen käyttö oli noin 5/vuorokausi. Vilkkaimpina päivä käyttökertoja kertyi keskimäärin jopa 10,5 /pyörä.

Kuopion kaupunki

Kuopion kaupunkiseudun
joukkoliikennelautakunta

23.01.2020

4 §

Vaikutusten arviointi -

Esitys Esitän, että joukkoliikennelautakunta merkitsee edellä olevan selvityksen viisaan liikkumisen hankkeen toteutumisesta tiedoksi.

Liitteet 2 308/2020 Hankkeen toteutuminen

Valmistelija
Seija Pasanen puh. +358 44 718 5424
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus Joukkoliikennepäällikkö Kaisu Matinniemi
Lautakunta hyväksyy joukkoliikennelautakunnan esityksen

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

